

УДК 341.1:325,54:061.1ЄС

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.42>

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС: СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ

Сокурєнко В.А.,

студентка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

м. Харків, Україна; e-mail: sokurenkovaleria@gmail.com;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4541-2581>

Хрякова Н.О.,

студентка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

м. Харків, Україна; e-mail: naduanadenka111@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1437-9846>

Сокурєнко В.А., Хрякова Н.О., Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми

Питання міграційної політики Європейського Союзу у сучасному світі є досліджуваним і обговорюваним явищем у наукових колах, оскільки Європейський Союз позиціонує себе як демократичне утворення з ліберальним спрямуванням, яке закріплює та захищає право кожної особи на свободу пересування, оскільки останнє є основоположною засадою демократичного суспільства, тому міграційний менеджмент спрямований на забезпечення цієї цінності.

Оригінальність статті вбачається у виявленні ключових етапів становлення та розвитку міграційної політики Європейського Союзу, основних ризиків сьогодення, висвітлення необхідності реформування наявного механізму, пропозиції щодо основних векторів розвитку. У статті пропонуються можливі шляхи мінімізації наявних ризиків та загроз.

Для дослідження даної проблематики у статті було проаналізовано Директиву 2011/98/ЄС про єдину процедуру подання заявки на отримання єдиного дозволу громадянам третіх країн на проживання та роботу на території держави-члена та про загальний набір прав для працівників третіх країн, які легально проживають у державі-члені, Директиву 2004/38/ЄС від 29 квітня 2004 року, Директиву Ради 2003/109 / ЄС від 25 листопада 2003 року щодо статусу громадян третіх країн, які є довгостроковими резидентами, інші міжнародно-правові акти, присвячені даній проблематиці, наукові розробки, а також інформаційні онлайн-ресурси.

Автори статті зробили наступні висновки: 1. Міграційна політика Європейського Союзу потребує особливої уваги; 2. Незважаючи на тривалу історію становлення нормативного та інституційного забезпечення міграційної політики, на сьогодні існують прогалини, які провокують настання негативних наслідків, що вимагає негайного реформування міграційної політики; 3. Сформовані шляхи розвитку: 1) створення єдиної системи притулку на рівні ЄС; 2) посилення допомоги тим державам-членам, які зазнають найбільш негативних наслідків від міграційних процесів; 3) забезпечення посилення охорони зовнішнього кордону ЄС та боротьби зі злочинними організаціями, які нелегально переправляють мігрантів у держави-члени ЄС.

Ключові слова: міграція, міграційна криза, демографічне навантаження, трудова міграція, безпечна третя країна.

Sokurenko V.A., Khryakova N.O., EU migration policy: modern paradigms

The issue of migration policy of the European Union in the modern world is a researched and discussed phenomenon in scientific circles, as the European Union positions itself as a democratic entity with a liberal orientation, which enshrines and protects the right of every person to freedom of movement, so management aims to ensure this value.

The originality of the article is seen in identifying the key stages of formation and development of migration policy of the European Union, the main risks of today, highlighting the need to reform the existing mechanism, proposals for key vectors of development. The article suggests possible ways to minimize existing risks and threats.

To investigate this issue analyzed Directive 2011/98 / EC on a single application procedure for a single permit for third-country nationals to reside and work in a Member State and on a common set of rights for third-country workers legally residing in a Member State, Directive 2004/38 / EC of 29 April 2004, Council Directive 2003/109

/ EC of 25 November 2003 on the status of third-country nationals who are long-term residents, other international legal instruments on this subject, scientific development, as well as online information resources.

The authors of the article made the following conclusions: 1. The migration policy of the European Union needs special attention; 2. Despite the long history of normative and institutional support of migration policy, today there are gaps that provoke negative consequences, which requires immediate reform of migration policy; 3. Formed ways of development: 1) creation of a single asylum system at the EU level; 2) strengthening assistance to those Member States that suffer the most from the effects of migration processes; 3) ensuring the strengthening of the protection of the EU's external border and the fight against criminal organizations that smuggle migrants to EU Member States.

Key words: migration, migration crisis, demographic burden, labor migration, safe third country.

Постановка проблеми. Ключовим аспектом, що спрацював тригером для проведення міграційної політики, була демографічна ситуація в європейських країнах – старіння населення країн Європи – та потреби на ринку праці. Демографічне навантаження особами старшого віку, тобто співвідношення чисельності непрацездатного населення та чисельності працездатного населення, потребувало здійснення дій задля покращення цього показника. З 2000-х років в Європі почався так званий міграційний перехідний етап, що має своє вираження у перетворенні території, з якої населення зацікавлено поїхати, у територію, щодо якої зростає інтерес. У зв'язку з цим постало питання щодо нормативного врегулювання міграційних процесів. Тож, саме це і стало передумовою розвитку системи управління міграціями як на національному рівні, так і на регіональному рівні. Однак, на сьогодні на території Європейського Союзу (далі – ЄС) відчуються негативні наслідки здійснення міграційного регулювання з організаційними та правовими прогалинами.

Аналіз дослідження проблеми. Загалом питання міграційної політики ЄС є достатньо дослідженим як і у національних наукових колах, так і на міжнародному рівні. Основні етапи становлення та розвитку нормативних засад міграційної політики ЄС досліджували В. Шамраєва, М. Безушко, О. Малиновська. Правові аспекти міграційної політики, а також основні фактори, що впливають на міграційну політику держав, були визначені Л. Абзаловою. Основні питання міграційної кризи були висвітлені у працях А. Солодько, А. Фетісової. Н. Мушак розкрив основні положення концепції «безпечної третьої країни» у праві Європейського Союзу.

Метою статті є аналіз становлення та розвитку основних нормативних засад здійснення міграційної політики Європейським Союзом, а також аналіз сучасного стану, оцінка ситуації сьогодення в країнах Європейського Союзу, висвітлення основних проблем, з якими зіткнулися держави у зв'язку з проведенням міграційної політики.

Виклад основного матеріалу. Нормативні засади міграційної політики ЄС. Ключовим моментом у становленні нормативного регулювання міграційних процесів у ЄС було підписання Договору про створення Європейського Союзу (Маастрихтської угоди), відповідно до положень якого встановлювалося, що будь-який громадянин держави-члена є громадянином ЄС, з цього випливає можливість вільного пересування і обрання місця проживання по всій території Європейського Союзу [1, с. 318-342].

Слід звернути увагу, що на цьому етапі управління міграційними процесами було визначено як відносини, що становлять суспільний інтерес і мають вирішуватися на міжурядовій основі, міграція була віднесена до «третьої опори» діяльності Європейського союзу, тож регулювання цього питання було віднесено до внутрішньої сфери діяльності держав. Більше того, у Маастрихтській угоді зазначалося, що ніщо не перешкоджає урядам застосовувати заходи, які вони вважають необхідними, з метою контролю над імміграцією з третіх країн, запобігання злочинності і контрабанді [2].

Наступним кроком у формуванні європейського міграційного простору було підписання Шенгенських домовленостей у 1995 році. Розуміючи, що некерована хвиля мігрантів може стати проблемою в майбутньому, європейським вищим керівництвом був прийнятий Амстердамський договір [3, с. 134]. Ключовим аспектом цього договору було положення, що наділяло повноваженнями інституціям ЄС приймати нормативні акти, які були обов'язковими для держав-членів в міграційній сфері. А Лісабонський договір, прийнятий у 2007 році, значно розширив повноваження інституцій ЄС у сфері міграційної політики [4].

Європейська комісія у 2008 році провела аналіз ситуації, яка склалася у міграційній сфері ЄС, та було сформовано основні принципи імміграційної політики: створення якісного та прозорого нормативного підґрунтя забезпечення легальної імміграції; відповідність імміграції потребам ринку праці; взаємна довіра та справедливий розподіл обов'язків між державами-членами [5].

Ідея міграційної політики, висловлена Європейською Комісією, – «процвітання, солідарність, безпека», була деталізована у Європейському пакті про імміграцію та притулок, яким було закріплено 5 основних напрямків у сфері міграції: 1) організація легальної імміграції відповідно до пріоритетів, потреб та можли-

востей окремих країн, забезпечення інтеграції мігрантів; 2) запобігання нелегальній міграції, забезпечення повернення нелегальних мігрантів до країни походження чи транзиту; 3) підвищення ефективності прикордонного контролю; 4) розбудова європейської системи притулку; 5) поглиблення співробітництва з країнами походження мігрантів з метою забезпечення синергетичної взаємодії між міграцією та розвитком [6]. Тож, слід звернути увагу, що діяльність ЄС у сфері міграційної політики полягає у регулюванні процесів міграції осіб з держав-членів (внутрішня міграція), а також міграції з третіх країн.

Регулювання внутрішньої міграції. Цей вид міграції сприяє інтеграційному процесу всередині ЄС, бо полягає у створенні внутрішнього єдиного простору без кордонів, посиленні взаємодії у економічній, соціальній сферах.

Регулювання внутрішньої міграції встановлює мінімальний рівень обмежень для мігрантів. Так, для короткотермінового – до трьох місяців – перебування на території будь-якої країни Європейського Союзу достатньо мати лише документ, що посвідчує особу. До того ж члени сімей громадян ЄС, які є громадянами третіх країн, користуються тими ж правами, що й громадянин ЄС, з яким вони пересуваються Європою [7, с. 138–144]. Якщо громадянин планує на довгострокову міграцію, то йому необхідно дотримуватися певних умов: працевлаштуватися чи бути самозайнятою особою, або бути здатним забезпечити себе самостійно, щоб не потребувати соціального захисту країни перебування [7, с. 138–144]. Після спливу п'ятирічного строку безперервного проживання на території держави-члена громадянин отримує право на постійне проживання в цій країні.

Трудова міграція. Окремо слід звернути увагу на трудову міграцію в країнах ЄС, оскільки в рамках трудової міграції передбачаються додаткові права, які покликані забезпечити притік робочої сили із третіх країн, а також не перешкоджати вільному перерозподілу працівників в межах ЄС [8, с. 304].

Уточненню та кодифікації прав працівників, які пересуваються в межах ЄС, та членів їхніх родин присвячено регламент, ухвалений у 2011 році [9]. Він забороняє особливий порядок працевлаштування громадян інших країн ЄС, гарантує рівний доступ до працевлаштування, професійного навчання як мігрантів, так і їхніх дітей, рівні умови праці та її оплати, доступ до соціальних пільг, участь у профспілках [8, с. 304].

Задля регулювання трудової міграції та боротьби з довготривалим безробіттям серед мігрантів в державах-членах ЄС запроваджуються спеціальні програми: навчання мігрантів, організація курсів для отримання роботи, затребуваної на ринку праці; залучення мігрантів до громадських робіт; регулювання рівня допомоги родинам біженців, з метою їх стимулювання їх до пошуку роботи тощо. Окрім того, широко поширеною є практика створення програм розвитку самозайнятості серед мігрантів, надання їм допомоги при первинному створенні власної справи [10, с. 62 – 63].

Ще однією особливістю доступу мігрантів на ринок праці держав-членів ЄС є перевірка чи є серед громадян бажачі працювати за посадою, на яку прагне влаштуватися іноземець. За поширеним правилом надається певний строк, протягом якого має згодитися на вакансію претендент із місцевих жителів або громадян із будь-якої країни-члена, якщо цього не сталося, то посаду займає іноземець. Проте зазвичай таке правило не поширюється на висококваліфікованих працівників, та в тих сферах, де відчувається недостача робочої сили [7, с. 172 – 173].

Особлива увага на рівні ЄС спрямована на врегулювання імміграції фахівців. Так, були введені «блакитні картки» – особливі дозволи на проживання. Йдеться про осіб, які мають вищу чи середню спеціальну освіту і заробітну плату, що принаймні у півтора рази перевищує середню для країни ЄС, де вони працюють. Згідно із узгодженим на рівні ЄС порядком, вони мають вільний доступ у всі країни-члени і можуть переїхати в іншу країну після 18 місяців перебування, проте повинні звертатися за новою «блакитною картою» уже в цій країні [7, с. 143].

Особливості міграції з третіх країн, нормативне регулювання. Міграційна політика з третіх країн включає у себе регулювання двох напрямків: нормативне регулювання легальної міграції та протидія нелегальній.

Що ж до регулювання легальної міграції, то нормативному регулюванню міграції з третіх країн присвячена Директива 2004/38/ЄС. Положеннями цієї Директиви передбачалося: забезпечення рівноправності оплати праці трудових мігрантів із третіх країн із громадянами держав-членів ЄС; встановлення єдиних вимог для трудових мігрантів із третіх країн та громадян ЄС стосовно участі в об'єднаннях; обов'язкове медичне забезпечення для громадян третіх країн та держав-членів ЄС; право на освіту дітей; право на соціальне страхування [11].

На нормативному рівні ЄС встановлюються гарантії прав мігрантів. Так, громадяни третіх країн, які мають дозвіл на проживання в одній із країн ЄС, отримують право на пересування та проживання на території інших держав Євросоюзу. Також зрівняні соціальні й економічні права громадян та іммігрантів, а саме: право на працевлаштування та підприємницьку діяльність, освіту та професійне навчання, соціальний захист і основні види допомоги [12]. Директивою 22 вересня 2003 року мігрантам надано право на возз'єднання сімей та гарантовано права осіб, які прибувають як члени їхніх сімей [13].

2011 р. було відкрито Імміграційний портал ЄС, що містить інформацію, яка стосується політики імміграції усіх країн-членів, процедур її здійснення, а також засоби зв'язку із національними урядовими органами та неурядовими організаціями у сфері міграції. За допомогою даного порталу потенційні мігранти можуть отримати актуальну інформацію щодо каналів в'їзду. Схожі портали функціонують у більшості країн-членів [7, с. 144].

Особливої уваги на рівні ЄС приділяється регулюванню протидії нелегальній міграції, розміри якої становлять особливу загрозу в останні роки. Так, у рамках Шенгенських домовленостей діє ряд договорів, спрямованих на регулювання питання нелегальної міграції. Це, зокрема, Шенгенський кодекс охорони кордону 2006 р., Шенгенський візовий кодекс. Також на рівні ЄС діють директиви, зокрема, Директива проти незаконного переправлення мігрантів 2002 р., Директива щодо спільних стандартів та процедур повернення нелегальних мігрантів 2008 р., Директива щодо санкцій проти працедавців, які використовують працю нелегальних мігрантів 2009 р.

Окремим аспектом взаємодії держав-членів у боротьбі з нелегальною міграцією є обмін інформацією та координація спільних дій. Так, для покращення координації дій на національному рівні у 2004 році було засновано Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішньому кордоні, у 2016 році ця організація отримала право поширювати власну компетенцію щодо координації спільних дій держав-членів ЄС і поза межами Співтовариства.

У рамках Шенгенських домовленостей створено Шенгенську інформаційну систему, яка є на сьогодні найбільшою інформаційною системою у сфері громадської безпеки в Європі. Вона містить інформацію про осіб, які вчинили серйозні правопорушення, та осіб, які не мають права перебувати на території ЄС [14]. Також було створено Візову інформаційну систему, що надає можливості країнам-членам здійснювати обмін інформацією стосовно шенгенських віз.

Актуальним питанням у контексті регулювання міграції з третіх країн є концепція «безпечної третьої країни», яка виникла у 90-ті роки. Слід звернути увагу на те, що заходи недопущення на свою територію нелегальних мігрантів пов'язані в першу чергу із функціонуванням візової політики, у цей же час політика відмови у наданні притулку ґрунтується на визначенні «захисту в іншому місці» [15, с. 38].

Відповідно до Дублінських угод рішення про надання притулку має надавати саме та держава, до якої потрапив мігрант вперше, якщо рішення буде негативним, то така особа має бути повернена до «безпечної третьої країни». Щодо держав-членів, то вони усі вважаються безпечними, а ось щодо інших держав існує загальний перелік таких безпечних держав, що визначається Європейською Комісією, але держави-члени не позбавляються права визначати і інші безпечні країни [16, с. 95-97].

Визначення «безпечної третьої країни» було передбачено у Директиві Ради ЄС 2005/85/ЄС від 01 грудня 2005 року, де вказується, що безпечною третьою країною слід вважати демократичну країну, у якій на основі правової ситуації, застосування закону в рамках демократичної системи та загальних політичних обставин можна довести, що переслідування, катування, нелюдське чи таке, що принижує гідність, поведження чи покарання, а також загроза з причини невибіркового насильства в ситуаціях міжнародних або внутрішніх збройних конфліктів, є відсутніми [17].

Хоча наразі на рівні ЄС існує досить багато нормативно-правових актів, присвячених регулюванню легальної та нелегальної міграції, проте досить значна кількість повноважень у цій сфері зберігається за державами-членами. Тому регулювання міграції значною мірою залежить від можливостей та потреб кожної окремої держави, що звісно ускладнює та в дечому погіршує можливості захисту кордонів ЄС від міграційних рухів.

Сучасні виклики ЄС: ризики та наслідки імміграції для держав-членів. Незважаючи на всі спроби нормативного та інституційного врегулювання питання міграції та спробами боротьби з незаконною міграцією, залишаються наявними деструктивні явища у економічному, суспільному, культурному, політичному житті держав-членів ЄС.

В першу чергу слід звернути увагу на загрози нелегальної міграції. Нелегальні мігранти несуть загрози для життя громадян ЄС. В першу чергу це пов'язано із зростанням злочинності, відповідно до статистичних даних більшість злочинів, скоєних на території ЄС, скоюються саме мігрантами [18]. На фоні зростання злочинності все більшого поширення набуває діяльність організованих угруповань. Одночасно саме функціонування такої кримінальної мережі провокує появу незаконного бізнесу (хоча і досить прибуткового) – організацію контрабандного перевезення мігрантів з третіх держав, торгівлю людьми та інші деструктивні явища. Також неконтрольований наплив нелегальних мігрантів провокує соціальне розшарування суспільства, зростання ксенофобії, екстремізму та тероризму.

Культурна сфера також зазнає особливо негативного впливу, оскільки відбувається поява замкнених етнічних общин – представників спільнот, що приїхали із третіх країн, ісламізація за рахунок напливу грома-

дян з мусульманських держав. Виникнення такого культурного розшарування спричиняє негативні наслідки для ЄС: поява прихованих конфліктів, що згодом можуть спровокувати міжетнічні конфлікти; поступова втрата європейських культурних цінностей за рахунок швидкого розмивання міжкультурних кордонів між представниками різних національностей.

У самому ЄС також нарастають кризові явища: деякі держави, що формують зовнішні кордони ЄС, припинили реєстрацію через неможливість прийняти відповідну кількість біженців; розробка ЄС принципу квотного розподілу мігрантів внесла суперечності у відносини між державами-членами ЄС, оскільки не всі вони погоджувалися на введення системи квот (зокрема Словаччина, Угорщина) [19].

В результаті міграційних процесів та спроб їх врегулювати в правовому полі спричинило появу в ЄС проблеми «замкненого кола». Вона полягає у протистоянні імміграційним потокам, але з дотриманням принципів, декларованих міжнародним правом (захист прав мігрантів, боротьба з убогістю тощо). Оскільки ключовим у правовому регулюванні є дотримання принципу захисту прав людини, то дії урядів, пов'язані з вигнанням мігрантів або позбавленням їх права на мешкання разом з сім'єю, стають значно складнішими.

Пропозиції та шляхи вирішення існуючих проблем. Для початку слід звернути увагу, що вирішення даних проблем потребують широкого підходу. Це означає, що держави-члени ЄС не повинні обмежуватися лише сферою внутрішніх справ та кордонів, питаннями допуску мігрантів, візовою політикою, але і звертати увагу на працевлаштування, освіту, забезпечення місцями проживання, гідними умовами проживання. Це може бути досягнуто лише за рахунок довгострокового планування майбутньої стратегії розвитку ЄС в сфері міграційної політики [20].

Загалом розглядаючи з точки зору довгострокової перспективи удосконалення міграційної політики на рівні ЄС, слід надати пропозиції відповідно до різних сфер суспільного, культурного та політичного життя. Так, слід розпочати із сфери працевлаштування, де необхідним вбачається створення нових робочих місць, передусім для осіб з низькою кваліфікацією (наприклад, у сфері будівництва). У освіті – розширення мережі курсів, навчальних закладів для мігрантів із третіх держав, оскільки це допоможе їм інтегруватися у європейському просторі. У соціальній сфері – забезпечити доступ до медичної допомоги, психіатричної допомоги постраждалим від насильства, місцем проживання. У фінансовій сфері – розроблення такого рівня фінансової допомоги, який би забезпечував баланс між гідними умовами життя та стимулював займатися пошуками працевлаштування.

Наразі актуальною ідеєю є запровадження інституту кураторства, який передбачає закріплення за проблемними мігрантами (родами мігрантів) спеціальних фахівців (лайф-коучів), які допомагають їм у різних життєвих ситуаціях на новому місці.

Не зважаючи на те, що ЄС являє собою досить впливову міжнародну організацію, власними силами досягти довготривалих успіхів у легалізації та обмеженні міграційних рухів до цього часу не вдалося. Саме тому ЄС має звернути посилену увагу на співпрацю з іншими державами для досягнення спільних цілей. Так, у першу чергу потрібно налагодити тісну співпрацю з Туреччиною, оскільки саме через неї йде найбільший потік мігрантів до ЄС. Також можливим варіантом є співпраця з північно-африканськими державами, задля того, щоб вони затримували рух мігрантів на своїй території, а також допомагали у протидії у незаконній імміграції до ЄС, шляхом боротьби з «контрабандистами нелегалів».

Зважаючи на те, що вище наведені заходи не допоможуть вирішити причини міграційних процесів, то потрібним аспектом діяльності ЄС має стати співпраця з державами походження іммігрантів та надання їм необхідної допомоги для боротьби з кризовими явищами всередині держави. Для цього видасться необхідним створення відповідного фонду допомоги таким державам, проте зважаючи на те, що це потребує досить великого фінансування, така ініціатива може викликати суперечності серед держав-членів ЄС.

Висновки. Проведення міграційної політики Європейським Союзом було об'єктивною потребою задля вирішення демографічної проблеми в державах-членах. Протягом більше 20-ти років відбувається становлення сталого механізму управління міграційними процесами, однак на сьогодні наявні недоліки організаційного та правового унормування, незгодженість між діями держав в пошуку консенсусу з міграційного регулювання, що спровокувало міграційну кризу, що, у свою чергу, вплинуло на єдність Європейського Союзу як демократичного проекту, втрата довіри з боку населення, неспроможність еліти вирішення негативних наслідків на ліберальних засадах. Тож, сфера міграційної політики потребує реформування та впровадження нових засад/підходів до вирішення явища нелегальної міграції.

Пріоритетними шляхами подальшого розвитку також можна виділити наступні варіанти: 1) створення єдиної системи притулку на рівні ЄС; 2) посилення допомоги тим державам-членам, які зазнають найбільш негативних наслідків від міграційних процесів; 3) забезпечення посилення охорони зовнішнього кордону ЄС та боротьби зі злочинними організаціями, які нелегально переправляють мігрантів у держави-члени ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соглашение между Правительствами государств Экономического Союза Бенилюкс, Федеративной Республики Германии и Французской Республики о постепенной отмене контроля на общих границах (Шенгенское соглашение). Сб. междунар. правовых док., регулирующих вопр. Миграции. Междунар. орг. по миграции. М., 1994. С. 318-324.
2. Population and Migration in the European Union. Ed.by P.Rees. J.Stillwell, A.Convey, M.Kupiszewski. Chichester: John Wiley and Sons. 1996. p.313.
3. Європейський Союз : політика, економіка, право : Навч. посібник. За ред. Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича. Львів. 2005. 532 с.
4. Шамраєва В. М. Основні етапи формування спільної міграційної політики ЄС. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/2009-1/zmist/R_2/Shamraeva.pdf
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Common Immigration Policy for Europe: Principles, actions and tools (COM(2008) 359 final). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0359:FIN:EN:PDF>
6. Council of the European Union, European Pact on Immigration and Asylum. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13440.en08.pdf>
7. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД. 2018. 472 с.
8. Проценко О. Міграційна політика Європейського Союзу. Підприємництво, господарство і право. № 11. 2020. С. 302-306. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/52.pdf>
9. Regulation (EU) № 492/2011 on freedom of movement of workers. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32011R0492> (дата звернення: 14.03.2021).
10. Кримова М.О. Інтеграція мігрантів як інструмент функціонування ринку міграційних послуг країн ЄС. Економіка і організація управління. № 2 (34). 2019. С. 56-64
11. Директива 2004/38/ЄС Європейського парламенту і Ради від 29 квітня 2004 р. URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/dokumenty-o-pravah-cheloveka-i-grazhdanina/normativnye-akty-o-svobode-peredvizheniya-tovarov-lits-i-uslug/direktiva-2004-38-es-evropejskogo-parlamenta-i-soveta-ot-29-aprelya-2004-g/> (дата звернення: 15.03.2021).
12. Council Directive 2003/109/EC of 25 November 2003 concerning the status of third-country nationals who are long-term residents URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32003L0109> (дата звернення: 15.03.2021).
13. Council Directive 2003/86/EC of 22 September 2003 on the right to family reunification. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32003L0086> (дата звернення: 15.03.2021).
14. Schengen Information System. Information from Migration and Home Affairs of European Commission. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen-information-system_en
15. Vedsted-Hansen Jens. New Asylum Countries? Migration Control and Refugee Protection in an Enlarged European Union. Jens Vedsted-Hansen. London. 2002. 432 p.
16. Мушак Н. Б. Концепція «безпечної третьої країни» у праві Європейського союзу. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 134. 2018. С. 90-98
17. Council Directive 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32005L0085> (дата звернення: 15.03.2021).
18. Офіційний сайт Євростату (база даних). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 15.03.2021).
18. Солодько А., Фітисова А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики. Довідкова інформація офіційного сайту Аналітичного центру CEDOS. URL: <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>
19. Collett E. Facing 2020: Developing a New European Agenda for Immigration and Asylum Policy/ – Migration Policy Institute. 2013. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwit8vLMz7DvAhUF6RoKHZbyDokQFjAAegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fwww.migrationpolicy.org%2Fpubs%2FMPIEurope-Facing2020.pdf&usq=AOvVaw07ux_8BH6OWGEvej7eVfOe